

пасивно. Активна трудова поведінка властива працівнику, який прагне реалізувати свій трудовий потенціал, пасивна – працівнику, який не бажає реалізувати свій трудовий потенціал. Рівень розвитку трудового потенціалу працівника визначає характер трудової поведінки відносно конструктивності, консервативності або деструктивності. Деструктивна поведінка може бути усвідомленою або неусвідомленою. Однею з причин, що її викликають, є невідповідність рівня розвитку трудового потенціалу працівника і способів його реалізації.

На реалізацію трудового потенціалу в процесі трудової діяльності впливає такий чинник, як оплата праці. Заробітна плата є основним (і часто єдиним) джерелом доходів найманих працівників, основою матеріального добробуту їх сімей, ефективним засобом мотивації працівників. У сучасних економічних умовах заробітна плата в Україні зменшила свої основні функції, що, перш за все, виражається в таких показниках, як питома вага заробітної плати у валовому національному продукті, рівень номінальної та реальної зарплати, структура зарплати. Якщо питома вага заробітної плати в розвинутих країнах складає від половини до 2/3 ВВП, то в Україні цей показник дорівнює 1/2 ВВП.

На реалізацію трудового потенціалу впливають також і умови праці – сукупність організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних, соціально-економічних і природних чинників, що, у свою чергу, впливають на здоров'я, працездатність і результативність праці людини в процесі виконання нею тієї або іншої роботи [1]. Матеріальними носіями вказаної сукупності чинників є: виробничі об'єкти і споруди, засоби праці, результати праці, технологія виробництва, природно-кліматичні умови.

Щорічні економічні витрати суспільства, пов'язані з несприятливими умовами праці, мають великі обсяги і направляються практично тільки на компенсацію наслідків впливу шкідливих і небезпечних виробничих чинників, а не на їх поліпшення. Найбільш вагомими є соціальні втрати – постійно зростає виробничий травматизм, інвалідність, професійна захворюваність. Поставлені в жорсткі рамки реалій дійсності, працівники вимушені пристосовуватися до існуючих виробничих обставин, нерідко нехтуючи власним здоров'ям, що, зрештою, знижує їх трудовий потенціал. Вулична торгівля, яка поглинула значну частину жіночої праці (неприспособовані до різких температурних коливань, особливо в осінньо-зимовий період, численні кіоски тощо), перенесення ваги істотно погіршують здоров'я жінок і негативно впливають на здоров'я майбутніх дітей.

Велику увагу треба приділяти вивченню взаємозалежності науково-технічного прогресу і рівня життя в Україні та їх впливу на реалізацію трудового потенціалу. Застосування технологічних новацій тільки тоді підвищує рівень життя населення, коли створюються нові види продукції, у всіх інших випадках позитивні зміни не спостерігаються. Комп'ютеризація виробництва, яка сприяє зниженню витрат на робочу силу, не може гарантувати стабільної зайнятості. Різкий спад платіжного попиту на продукцію науково-технічних галузей зумовив недостатнє фінансування наукових галузей; різке зменшення обсягів оновлення технологічного устаткування за рахунок імпорту; низький рівень технічного оснащення робочих місць; втрати вітчизняної конкурентоспроможності; збільшення технологічних витрат через застосування застарілої техніки і технологій.

Значно впливає на трудовий потенціал та ефективність його використання рівень організації праці, всього виробництва, підприємницьке мистецтво. Усе це свідчить про те, що трудовий потенціал є певною системою взаємодіючих компонентів у процесі трудової діяльності людини, чинників, які визначають його ефективність. Ефективність трудового потенціалу багато в чому пов'язана з матеріально-речовинним чинником виробництва, фондоозброєності праці, станом техніки і технології виробництва.

Висновки та пропозиції. Формування трудового потенціалу багато в чому визначається самовдосконаленням. При цьому відбувається дозрівання трудового потенціалу (внутрішній розвиток успадкованих характеристик) і його підвищення (зміна і розвиток трудового потенціалу завдяки зовнішнім діям і особистій активності працівника). У процесі самовдосконалення працівник свідомо набуває знань, трудових навичок, компетенцій, обумовлених вимогами робочого місця і необхідних для більш повної реалізації своїх наявних і потенційних можливостей з метою підвищення свого трудового потенціалу.

Одним із показників використання і реалізації трудового потенціалу є працездатність працівника, на початковий рівень якої в основному впливають суб'єктивні чинники. У той же час працездатність змінюється впродовж зміни, тижня, року, що обумовлюється рівнем і тривалістю навантажень, визначених змістом і умовами праці. На рівень працездатності впливають як об'єктивні чинники (зміст і умови праці), так і суб'єктивні (стан здоров'я, тип нервової системи, м'язова сила, витривалість, вік, мотивація праці, емоційний стан, рівень кваліфікації).

Таким чином, баланс між рівнем трудового потенціалу працівника і виробничим середовищем дозволяє підвищити рівень продуктивності праці, мотивацію працівника до якісної та ефективної праці, його задоволеність своєю трудовою діяльністю.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Антонюк В.П. Формування та використання людського капіталу в Україні: соціально-економічна оцінка та забезпечення розвитку: монографія / В.П. Антонюк; НАН України. Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2007. – 348 с.
2. Буряк П.Ю. Економіка праці і соціально-економічні відносини / П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, М.І. Григор'єва. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 440 с.
3. Ким М.М. Трудовой потенциал: формирование, использование, управление / М.М. Ким. – Харьков: ХНУ им. В.Н. Каразина, 2003. – 250 с.
4. Людський потенціал: механізми збереження та розвитку: монографія / НАН України. Ін-т економіки пром-сті / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк та ін. – Донецьк, 2008. – 468 с.
5. Пирожков С.И. Трудовой потенциал в демографическом измерении / С.И. Пирожков; АН Украины. Ин-т экономики. – К.: Наук. думка, 1992. – 180 с.
6. Тітова Н.А. Трудовой потенциал і його реалізація на регіональних ринках праці (питання теорії та практики): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.09.01 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» / Н.А. Тітова; Ін-т регіон. дослід. НАН України. – Львів, 1996. – 48 с.

УДК 339.9:338.439.66

УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМИ ЗМІНАМИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЧОРНОЇ МЕТАЛУРГІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Гончар В. В., к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

Гончар В.В. Управління стратегічними змінами у діяльності підприємств чорної металургії в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів

Українські промислові підприємства повинні забезпечити інноваційну модернізацію промислового сектора економіки. Рішення даної задачі вимагає реалізації цілого ряду змін, що відбуваються в умовах міжнародної глобалізації та високих темпів науково-технічного прогресу. Таким чином, діяльність сучасних промислових підприємств здійснюється в умовах інтенсифікації зовнішніх і внутрішніх впливів. При цьому необхідно врахувати, що для сучасного промислового підприємства, що є складною незамкненою

антропогенної системою, вплив змін, що відбуваються в його зовнішньому і внутрішньому середовищі, носять складний нелінійний характер. Ефективне управлінське реагування, що забезпечує адаптацію підприємства до умов, що змінилися, є необхідною умовою не тільки розвитку підприємства, але і його виживання в конкурентному середовищі. Таке реагування передбачає прийняття рішень на всіх рівнях управління, для адаптації стратегії підприємства.

В умовах стабільного стану зовнішнього середовища керівники можуть приймати адаптаційні рішення на основі підприємницького досвіду, маючи час на їх коригування у випадку невдачі. Проте вивчення досвіду сучасних українських підприємств показало, що в даний час, з урахуванням нестабільності і низької прогнозованості стану зовнішнього середовища і, разом з тим, високої вартості управлінських помилок навіть на операційному рівні, для вирішення завдання адаптації управління операційною діяльністю підприємства до змін його зовнішньої і внутрішньої середовища потрібна серйозна теоретико-методологічна підтримка.

Ключові слова: стратегічний клімат, фактори впливу, металургія, експорт, зовнішнє середовище, стратегічні зміни, індекси концентрації, глобалізація, інтеграція.

Гончар В.В. Управление стратегическими изменениями в деятельности предприятий черной металлургии в условиях глобализационных и интеграционных процессов

Украинские промышленные предприятия должны обеспечить инновационную модернизацию промышленного сектора. Решение данной задачи требует реализации целого ряда изменений, происходящих в условиях международной глобализации и высоких темпов научно-технического прогресса. Таким образом, деятельность современных промышленных предприятий осуществляется в условиях интенсификации внешних и внутренних воздействий. При этом необходимо учесть, что для современного промышленного предприятия, является сложной незамкнутой антропогенной системой, влияние изменений, происходящих в его внешней и внутренней среде, носят сложный нелинейный характер. Эффективное управленческое реагирование, обеспечивает адаптацию предприятия к изменившимся условиям, является необходимым условием не только развития предприятия, но и его выживания в конкурентной среде. Такое реагирование предполагает принятие решений на всех уровнях управления, для адаптации стратегии предприятия.

В условиях стабильного состояния внешней среды руководители могут принимать адаптационные решения на основе предпринимательского опыта, имея время на их корректировки в случае неудачи. Однако изучение опыта современных украинских предприятий показало, что в настоящее время, с учетом нестабильности и низкой прогнозируемости состояния внешней среды и, вместе с тем, высокой стоимости управленческих ошибок даже на операционном уровне, для решения задачи адаптации управления операционной деятельностью предприятия к изменениям его внешней и внутренней среды нужна серьезная теоретико-методологическая поддержка.

Ключевые слова: стратегический климат, факторы влияния, металлургия, экспорт, внешняя среда, стратегические изменения, индексы концентрации, глобализация, интеграция.

Gonchar V. Management of strategic changes in activity of the enterprises of ferrous metallurgy in the conditions of globalization and integration processes

The Ukrainian industrial enterprises have to provide innovative modernization of industrial sector. The solution of this task demands realization of a number of the changes happening in the conditions of the international globalization and high rates scientifically-technical progress. Thus, activity of the modern industrial enterprises is carried out in the conditions of an intensification of external and internal influences. Thus it is necessary to consider that for the modern industrial enterprise, influence of the changes happening in its external and internal environment is the difficult not closed anthropogenesis system, have difficult nonlinear character. Effective administrative reactions, provides adaptation of the enterprise to the changed conditions, is a necessary condition not only enterprise developments, but also its survival in the competitive environment. Such reaction assumes decision-making at all levels of management, for adaptation of strategy of the enterprise.

In the conditions of a stable condition of environment heads can make adaptation decisions on the basis of enterprise experience, having time for their adjustments in case of failure. However studying of experience of the modern Ukrainian enterprises showed that now, taking into account instability and low predictability of a condition of environment and, at the same time, to the high cost of administrative mistakes even at operational level, for the solution of a problem of adaptation of management of operating activities of the enterprise to changes of its external and internal environment is necessary serious the theorist-methodological support.

Keywords: strategic environment, influence factors, metallurgy, exports, external environment, strategic changes, indexes of concentration, globalization, integration.

У сучасних умовах епохи глобалізації, вплив чинників середовища на успішне поведінку стратегічних змін у діяльності підприємств набуває пріоритетного значення. Підвищення взаємозалежності національних економік, активізація інтеграційних процесів зумовлюють об'єктивну необхідність використання глобального підходу до ведення бізнесу, у складі якого важливе місце займають ідентифікація різноманітних, складені, динамічних чинників концентрації механізму їх впливу на підприємство. Входячи в 10 найбільших виробників сталі у світі, українські металургійні підприємства більш детально враховують ці чинники впливу, це стає частиною управлінської діяльності на різних її рівнях, а налагодження механізму моніторингу ділового середовища в умовах глобалізації відіграє ключову роль для забезпечення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Серед економістів які досліджували цю проблему слід відзначити Виханського О.С., Замкова О.О., Толстоп'ятенко А.В., Черемних Ю.Н., Кофмана А., Фора Р., Лапуста М.Г., Б. А. Лагоши, Мяснікова О. В. Разом з тим проблема оцінки впливу чинників індексів концентрації, глобалізації та інтеграції на діяльність промислових підприємств досліджена недостатньо.

Все вищесказане підтверджує необхідність радикального методологічного переосмислення ролі та місця глобалізації у формуванні системи управління стратегічними змінами на промислових підприємствах.

З метою адаптації світового досвіду формування та розвитку системи управління на підприємствах чорної металургії за допомогою методів групування досліджено діяльність лідерів галузі у світі. Дослідження світових звітностей та статистичних даних надало можливості виокремити основні підприємства, що виробляють плоский прокат [9]. Це - ArcelorMittal, Nippon Steel Corp, Baosteel Posco, Hebei Steel Group. Для визначення конкуренції, рівня концентрації була проведена рейтингова оцінка світових лідерів металургійної галузі. Дослідження долі лідерів в світовому виробництві та в тих країнах де вони розташовані підтверджує гіпотезу про основну роль підприємств чорної металургії в галузі як у нас в країні так і в світі. Отже безпосередньо держава є одним із чинників зовнішнього середовища який впливає на їх діяльність.

Підприємства чорної металургії, розташовані в Україні входять до групи світових лідерів виробництва: ArcelorMittal - ПАТ «Арселор Міттал КривийРіг» (5,81 % виробництва групи); Evraz Group - ПАТ «СВРАЗ - Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського» (4,42 % виробництва групи); Metinvest - ПАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь», ПАТ «Снаківський металургійний завод» (з Макіївською філією), ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча», ВАТ «Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь» (95,68 % виробництва групи); ISD - Алчевський металургійний комбінат, ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат ім. Ф.Е.Дзержинського» (78,2 % виробництва групи).

З метою виокремлення основних тенденцій розвитку стратегічного управління світових лідерів для подальшої розробки моделі конкурентоспроможності підприємств чорної металургії з урахуванням стратегічних змін проведено їх дослідження. Аналіз проводився з використанням експертного методу, методів дедукції та індукції. При формуванні стратегії розвитку підприємств чорної металургії необхідно враховувати, що всі вони входять до корпорацій. Отже при розробці функціональних стратегій необхідно враховувати насамперед генеральну стратегію корпорації та її базові принципи управління. Дане положення потребує більш детальнішого дослідження стратегій, які використовують ці корпорації (табл. 1).

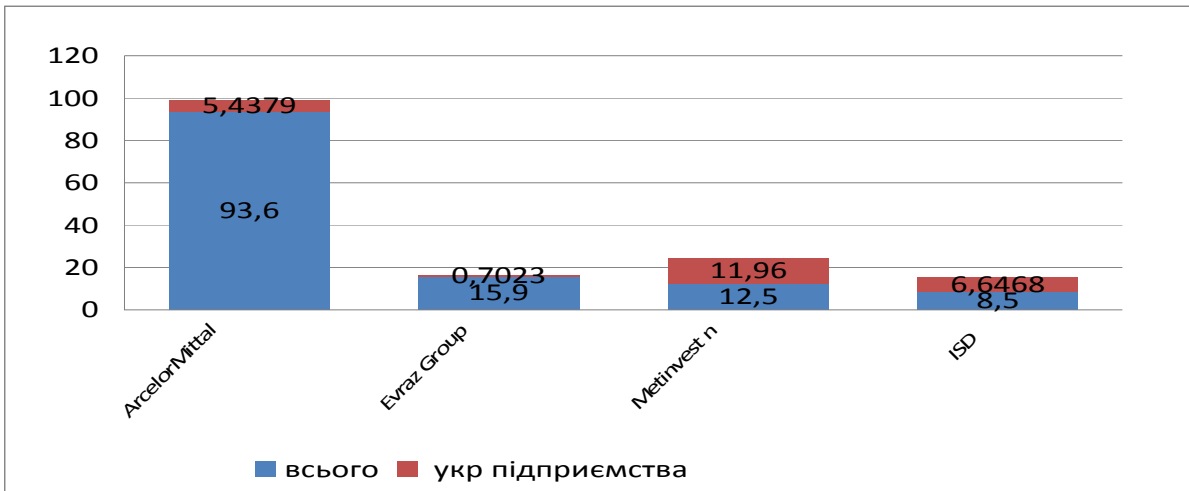

Рис. 1. Частка виробництва прокату українськими підприємствами в корпоративній структурі

Стратегічний підхід полягає в перетворенні будь-яких змін у позитивні можливості і їх використанні, а план при цьому не догма, а система організації праці, яка адекватно адаптивна до змін зовнішнього середовища. Українські підприємства чорної металургії отримують ресурси із зовні, випускають кінцевий продукт орієнтований на зовнішнього споживача і ведуть конкуренцію на ринку. Підприємства змушені бути зовні орієнтовані. Отже, найважливішим процесом для діяльності підприємства, є аналіз зовнішнього середовища та змін, які в ньому відбуваються. Проведення такого аналізу сприятиме розробці моделі стратегічного розвитку.

Важливим показником, що характеризує стійкість національних виробників економіки до зовнішніх змін є показник концентрації експорту. І кількісні, і цінові індекси умов торгівлі країн з високою концентрацією експорту високочутливі до коливань кон'юнктури світових ринків. Чим більш диверсифікований експорт країни, тим менше ризик значного скорочення його обсягів у результаті різких змін попиту на світовому ринку.

Таблиця 1

Стратегічні напрямки розвитку корпорацій, до яких входять підприємства чорної металургії

рейтинг	Компанія	Рік заснування /перебудови (реструктуризації)	Об'єми продажу, млрд. дол.	Форма створення	Стратегічні напрямки розвитку
1	2	3	4	5	6
1	ArcelorMittal	1976	84,2	Злиття	ArcelorMittal було побудовано на послідовній стратегії, яка відповідає розміру і масштабу, вертикальної інтеграції, різноманітності продуктів, безперервний ріст в більш коштовні продукти і сильна орієнтація на клієнта. Компанія має намір продовжувати залишатися світовим лідером у чорній металургії.
2	Nippon Steel & Sumitomo Metal Corporation	1950	49,42	Поглинання	NSSMC посилить свої можливості для забезпечення клієнтів по всьому світу і розширює зарубіжні бази виробництва та переробки, особливо для динамічно розвиваючихся галузей, таких як автомобілебудування та енергетика. Стратегія спрямована на досягнення глобальної виробничою потужністю від 60 до 70 млн. тонн., посилення контролю за витратами та низькою собівартістю, диверсифікація неметалургійних напрямів (інжиніринг, хімічна галузь, IT)
4	Baosteel Group	2000	35,4	Злиття	Спеціалізація на виробництві повного спектру вуглецевої сталі, нержавіючої сталі і спеціально легованих сталей, автолисти, корабельні листи. Стратегічна мета - стати найбільш конкурентоспроможною сталеливарною компанією у світі енергетичної промисловості, електротехнічної сталі і інших високоякісних продуктів. Основні цільові ринки високого і середнього класу ринків на сході Китаю, а також інші внутрішні ринки як доповнення, і також докладаються зусилля для вивчення зарубіжних ринків.
5	Posco	1968	56,5	Поглинання	Диверсифікація ринків збуту, збільшення обігу, впровадження нових технологій виробництва металургійної продукції, глобальна інтеграція та створення синергії від інвестицій
11	TATA Steel Co.	1907	26,13		Стратегія досягнення лідируючих позицій в сталеливарній промисловості в той час буде продовжувати вдосконалювати поточні процеси, щоб збільшити енергоефективність та скорочення викидів вуглецю. Інвестиції в довгострокові проривні технології в рамках таких ініціатив, як ULCOS. розвиток нових продуктів і послуг, щоб збільшити життєвий цикл товарів. Залучення висококваліфікованих співробітників, та далі розвивати активну роль в глобальному сталевому секторі.

Під впливом цінових коливань на світовому ринку може відбутися значне погіршення умов торгівлі для країни, значну частку експорту якої становить продукція, ціни на яку зазнали різке зниження. Чим ширше асортимент товарів і послуг у структурі експорту і менше питома вага окремих позицій, тим менший вплив надаватимуть зниження попиту і цінові шоки по окремих позиціях експорту на загальні умови торгівлі країни. Оцінка рівня концентрації проводиться на підставі розрахунку економічних показників діяльності підприємств чорної металургії. Основною кількісною характеристикою структури ринку є концентрація - ступінь переважання одного або декількох незалежних господарюючих суб'єктів (товаровиробників) у системі виробництва взаємозамінних товарів, що поставляються на один географічний товарний ринок. Показники концентрації відображають, зокрема, співвідношення числа підприємств і розподілу ринкових часток. Сучасна економічна теорія та статистика пропонують приблизно 20 узагальнюючих показників концентрації [1, 32]. Показники рівня концентрації будуються на основі зіставлення розміру підприємств з розміром ринку, на якому воно діє. Чим вище розмір підприємства порівняно з масштабом всього ринку, тим вище концентрація виробників (продавців) на цьому ринку. Найбільш поширені з них: коефіцієнт ринкової концентрації, індекс Херфіндаля-Хіршмана та індекс Хоула – Тайдмана.

Індекс концентрації (concentration ratio) вимірюється як сума ринкових часток найбільших підприємств, що діють на ринку:

$$CR = \sum_{i=1}^m \frac{Q_i}{Q}, \quad (1)$$

де CR - коефіцієнт ринкової концентрації,
 Q_i - обсяг виробництва прокату i -го суб'єкта господарювання;
 Q - загальний обсяг виробництва прокату на ринку;
 m - кількість найбільш крупних підприємств на ринку ($m=3-4$).

Для одного і того ж числа найбільших підприємств чим більше ступінь концентрації, тим менш конкурентною є галузь. При розробці стратегічних програм треба враховувати, що індекс концентрації не говорить про те, який розмір підприємств, які не потрапили у вибірку, а також про відносну величину підприємств з вибірки. Він характеризує тільки суму часток підприємств, але розрив між підприємствами може бути різним. Недостатність індексу концентрації для характеристики потенціалу ринкової влади підприємств пояснюється тим, що він не відображає розподілу часток як усередині групи найбільших підприємств, так і за її межами - між підприємствами-аутсайдерами, але той факт, що інформацію необхідну для розрахунку даного індексу можна отримати без зусиль робить його популярним та рекомендованим [38, 42, 43].

Індекс Херфіндаля-Хіршмана (Herfindal-Hirshman index) визначається як сума квадратів часток всіх підприємств, що діють на ринку:

$$HHI = \sum_{i=1}^n q_i^2, \quad (2)$$

де HHI – індекс Херфіндаля-Хіршмана
 q_i – частка підприємства на ринку [10,46].

Індекс приймає значення від 0 (в ідеальному випадку досконалої конкуренції, коли на ринку нескінченно багато продавців, кожен з яких контролює мізерну частку ринку) до 1 (коли на ринку діє тільки одне підприємство, що виробляє 100% продукції). Якщо вважати ринкові частки у відсотках, індекс буде приймати значення від 0 до 10 000. Чим більше значення індексу, тим вище концентрація продавців на ринку. Індекс Херфіндаля-Хіршмана завдяки чутливості до зміни ринкової частки підприємств набуває здатність побічно свідчити про величину економічного прибутку, отриманої в результаті здійснення монопольної влади.

Індекс Хоула-Тайдмана розраховується на основі зіставлення рангів підприємств ринку наступним чином:

$$HT = \frac{1}{2 \sum_{i=1}^n R_i q_i - 1}, \quad (3)$$

де HT – індекс Хоула-Тайдмана,
 q_i – частка підприємства на ринку
 R_i – ранг підприємства на ринку.

Максимальне значення індексу Хоула-Тайдмана дорівнює одиниці (в умовах монополії). Мінімальне значення дорівнює $1/N$, N - число підприємств в галузі. По своїй дії даний показник схожий з індексом Херфіндаля-Хіршмана, проте до достоїнств індексу Хоула-Тайдмана слід віднести можливість ранжувати підприємства за ступенем значущості, що сприяє більш глибокому аналізу галузі.

З метою визначення рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств чорної металургії проведемо розрахунок вищевказаних показників для ринку плоского прокату. З точки зору аналізу перспектив інтеграційних процесів і розвитку виробничої кооперації більшого значення набуває вертикальна внутрішньогалузева торгівля. Експорт та імпорт в цьому випадку являють собою продукцію різних стадій технологічного процесу - це обмін частинами і компонентами або вихідними матеріалами в межах однієї галузі або обмін частин, компонентів або сировини на готову продукцію тієї ж галузі. Така торгівля має місце при розбіжностях у наділеного торгових партнерів факторами виробництва. Рушійними силами для росту і розвитку даного виду внутрішньогалузевої торгівлі виступають головним чином фактори пропозиції. В основі вертикальної внутрішньогалузевої торгівлі лежить подетальна, а іноді і технологічна спеціалізація, яка дає можливість повною мірою використовувати економію від масштабу виробництва [8]. Необхідною умовою розвитку внутрішньогалузевої торгівлі є місткий ринок збуту, наявність якого забезпечує економічна інтеграція. Таким чином, частка внутрішньогалузевої торгівлі часто використовується як одна з характеристик інтенсивності інтеграційних процесів на території країни.

Існує кілька показників вимірювання внутрішньогалузевої торгівлі (індекс Вердорна, індекс Баласса), однак найчастіше використовується показник, запропонований Г. Грубелем і П. Ллойдом в роботі 1975 р. «Внутрішньогалузева торгівля. Теорія і вимір міжнародної торгівлі диференційованими продуктами» [4]. З точки зору даного підходу, внутрішньогалузева торгівля визначається як вартість експорту галузі, яка в точності дорівнює імпорту в межах тієї ж галузі, тобто:

$$PT = (X_i + M_i) - |X_i - M_i| \quad (4)$$

де X_i - вартість експорту металургійної галузі,

Mi - вартість імпорту металургійної галузі.

Внутрішньогалузева торгівля являє собою вартість совокупної торгівлі за вирахуванням чистого експорту або імпорту продуктів даної галузі. Формула індексу внутрішньогалузевої торгівлі, отримавшого широке застосування в економічних дослідженнях міжнародних торговельних відносин, має наступний вигляд [35, 36, 37]:

$$IT = \frac{1 - \left(\sum_k |X_k - M_k| \right)}{\left[\sum_k (X_k + M_k) \right]}, \tag{5}$$

Індекс дозволяє оцінити питому вагу внутрішньогалузевої торгівлі в загальному обсязі товарообігу даної країни з іншою країною, групою країн або з усіма іншими країнами світу. Якщо товар галузі k тільки експортується або тільки імпортується, то показник Грубеля - Ллойда дорівнює нулю, що означає повну відсутність внутрішньогалузевої торгівлі. Коли ж країни експортують та імпортують однакову кількість одних і тих же товарів, індекс дорівнює одиниці: це означає, що вся торгівля носить внутрішньогалузевої характер. Технічним фактором, що робить вплив на значення показника, є рівень деталізації даних: чим він вищий, тим вище виявиться отримане значення індексу. Вихідні дані для розрахунку індексів концентрації представлені в додатку А. Результати надані в рис. 2.

Індекси Херфіндала - Хіршмана і Хоула - Тайдмана показують, що світовий ринок поки не високо концентрований, отже, ще існують можливості злиття та поглинання серед провідних виробників плоского прокату, з урахуванням дотримання антимонопольних заходів у країнах, де розташовані виробничі потужності підприємств. Основною силою на даному ринку буде вертикальна інтеграція, яка даватиме значні конкурентні переваги над не інтегрована структурами.

Таблиця 2

Розрахунок концентрації ринку прокату

Країна	Об'єм виробництва 2011р. (тис.т)	q1	q2	R	R*qi
1	2	3	4	5	6
Китай	683 265	45,854	2102,669	1	0,458
Японія	107 595	7,220	52,140	2	0,144
США	86 247	5,788	33,503	3	0,173
Індія	72 200	4,845	23,478	4	0,193
Росія	68 743	4,613	21,284	5	0,230
Південна Корея	68 471	4,595	21,115	6	0,275
Германія	44 288	2,972	8,834	7	0,208
Україна	35 332	2,371	5,622	8	0,189
Бразилія	35 162	2,359	5,568	9	0,212
Турція	34 103	2,288	5,238	10	0,228
Всього	1 490 060	100	2293,8525		588,12

На хвилі економічного спаду можна також очікувати злиття світових лідерів виробників прокату. Отже для українських підприємств це може стати сильною загрозою їх позицій, що може призвести до об'єднання з вітчизняними або закордонними підприємствами - конкурентами (або постачальниками сировини). Індекс Грубеля - Ллойда свідчить про те, що внутрішньогалузева концентрація нижче середньої. Однак, той факт, що при розрахунку даного індексу на всю групу товарів він знаходиться в інтервалі від 0,4 до 0,56.

Таблиця 3

Розрахункові значення індексів концентрації ринку прокату

Найменування індексу	Динаміка індексу 2002 - 2011	Рівень концентрації
Індекс концентрації (CR)	0,868 - 0,928	На світовому ринку прокату високий
Індекс Херфіндала-Хіршмана (ННІ)	0,094 - 0,326	Світовий ринок не високо концентрований
Індекс Хоула-Тайдмана (НТ)	0,14 - 0,256	Рівень концентрації галузі середній
Індекс Грубеля - Ллойда (ІТ)	0,109 - 0,224	Рівень внутрішньогалузевої концентрації низький

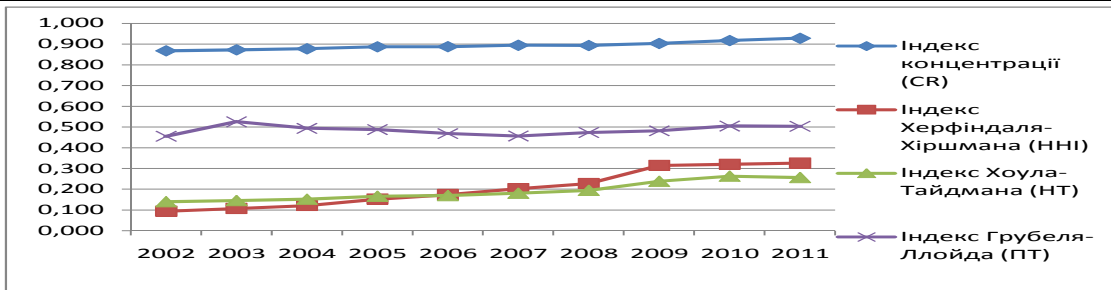

Рис. 2.6. Динаміка індексів концентрації світового ринку прокату

На тлі всього цього здається, що вітчизняні підприємства чорної металургії треба захищати за допомогою введення високих митних бар'єрів на ввезення в країну зарубіжних товарів. У результаті виходить те, що вітчизняні виробники не набувають навичок, необхідних для міжнародної конкурентної боротьби. При цьому страждають і споживачі. Є маса інших проявів глобалізації економіки, у тому числі дійсно негативних, що виражаються в тому, що розвинені в технологічному відношенні країни використовують ресурси слаборозвинутих країн на свою користь. Керівники підприємств повинні виявляти ці прояви, спостерігати за ними, встановлювати тенденції розвитку та можливі форми впливу кожного з них на підприємство. Світовий ринок забезпечив виживання металургійного

комплексу СНД, але не став основою стратегії стійкого розвитку. Експортна орієнтація не лише законсервувала структурні біди металургії, але і сприяла різкій диференціації підприємств, розділивши колись єдиний комплекс на відносно невелику групу порівняно процвітаючих комбінатів і основну масу передільних заводів, позбавлених виходу на зовнішній ринок і що знаходяться в скрутному економічному становищі.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Виханский О.С., Наумов А. И. Менеджмент: Учебник, 3-е изд. М.: Гардарики, 1998. – 527 с.
2. Замков О.О., Толстопятенко А.В., Черемных Ю.Н. Математические методы в экономике: Учебник. - М.: МГУ им. М.В. Ломоносова, Издательство "ДИС", 1998. - 368 с.
3. Кофман А., Фор Р. Займёмся исследованием операций.—М.: Мир, 1966.
4. Лапушта М.Г., Шаршукова Л.Г. Риски в предпринимательской деятельности. — М.: ИНФРА-М, 1998.
5. Моделирование рисков ситуаций в экономике и бизнесе. Под ред. Б. А. Лагоши.—М.: Финансы и статистика, 1999.
6. Мясников А. В. Разработка управленческих решений: Учебное пособие ИМЭС.—М., 2002.

УДК 65.012.613

ВПРОВАДЖЕННЯ НЕФІНАНСОВОЇ ТА ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ У СИСТЕМІ СТРАТЕГІЇ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Горохова Т.В., аспірант кафедри економіки підприємств ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

Горохова Т.В. Впровадження нефінансової та інтегрованої звітності у системі стратегії корпоративної соціальної відповідальності

Питання глобалізації, зміни клімату, надмірне споживання обмежених ресурсів призводять до серйозних трансформацій економічних моделей. Тому для організацій все більш важливим стає розуміння того, які фактори будуть впливати на їх ефективне функціонування і успіх у короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективі у сукупності із раціональною взаємодією зі стейкхолдерами. Інструментарієм рішення даного питання є корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) - процес, при якому підприємство функціонує та розвивається не тільки для отримання прибутку, але й демонструє свої зобов'язання у відносинах із зацікавленими сторонами для загального блага та відповідно до бізнес-процесу й стратегії. Цей процес стає ефективним тільки лише через інтеграцію екологічних і соціальних факторів у звітність бізнесу та управління, що відображає фундаментальний зв'язок між стратегічним напрямком, фінансовими показниками і стійкістю впливу.

Інформаційна відкритість підприємств відображає як загальний стан ділового середовища, так і рівень розвитку систем корпоративного управління. Структурні зміни у вітчизняній економіці, зростаючі очікування різних стейкхолдерів, а також вихід підприємств на IPO сприяють зростанню якості процесів управління, підвищенню прозорості діяльності підприємств, розвитку процедур та інструментів, які забезпечують ці процеси. У числі таких інструментів, що отримують все більше застосування в корпоративній практиці, займає нефінансова звітність.

Нефінансова звітність дозволяє зацікавленим сторонам давати більш обґрунтовані оцінки з приводу здатності підприємства створювати і підтримувати свою вартість та загальні цінності. Даний процес не є одноразовим актом підготовки. Крім того, дана практика дає менеджменту можливість виявляти та оцінювати зміни як у внутрішньому, так і зовнішньому середовищі та вчасно реагувати на них.

Однак, дослідження практики українських підприємств з даного питання дозволило встановити, що для розкриття потенціалу та поширення впровадження нефінансової звітності потребується теоретична база, яка зорієнтована на національні особливості бізнес-процесів з урахуванням міжнародних стандартів та рекомендацій.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, стратегічне управління, стійкий розвиток, нефінансова звітність, стейкхолдери.

Горохова Т.В. Внедрение нефинансовой и интегрированной отчетности в системе стратегии корпоративной социальной ответственности

Вопросы глобализации, изменения климата, чрезмерное потребление ограниченных ресурсов приводят к серьезной трансформации экономической модели. Поэтому для организаций все более важным становится понимание того, какие факторы будут влиять на их эффективное функционирование и успех в краткосрочной, среднесрочной и долгосрочной перспективе в совокупности с рациональным взаимодействием со стейкхолдерами. Инструментарием решение данного вопроса является корпоративная социальная ответственность (КСО), то есть процесс, при котором предприятие функционирует и развивается не только для получения прибыли, но и демонстрирует свои обязательства в отношении с заинтересованными сторонами для общего блага и в соответствии с бизнес-процессом и стратегией. Данный процесс становится эффективным только при условии интеграции экологических и социальных факторов в отчетность бизнеса и управления, что отражает фундаментальную связь между стратегическим направлением, финансовыми показателями и устойчивостью воздействия.

Информационная открытость предприятий отражает как общее состояние деловой среды, так и уровень развития систем корпоративного управления. Структурные изменения в отечественной экономике, растущие ожидания различных стейкхолдеров, а также выход предприятий на IPO способствуют росту качества процессов управления, повышению прозрачности деятельности предприятий, развитию процедур и инструментов, которые обеспечивают эти процессы. В числе таких инструментов, которые получают все большее применение в корпоративной практике, выступает нефинансовая отчетность.

Нефинансовая отчетность позволяет заинтересованным сторонам давать более обоснованные оценки по поводу способности предприятия создавать и поддерживать свою стоимость, а также общие ценности. Данный процесс является не одноразовым актом подготовки. Кроме того данная практика позволяет менеджменту выявлять и оценивать изменения как во внутренней, так и во внешней среде и своевременно реагировать на них.

Однако, исследование практики украинских предприятий по данному вопросу позволили установить, что для раскрытия потенциала и распространения внедрения нефинансовой отчетности, требуется теоретическая база, ориентированная на национальные особенности бизнес-процессов с учетом международных стандартов и рекомендаций.

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность, стратегическое управление, устойчивое развитие, нефинансовая отчетность, стейкхолдеры.

Gorokhova T. The introduction of non-financial and integrated reporting in the corporate social responsibility strategy

Issues of globalization, climate change, over-consumption of scarce resources lead to serious transformation of economic models. So for organizations is becoming increasingly important to understand which factors will influence their effective functioning and success in the short, medium and long term, given with the rational interaction with stakeholders. Corporate social responsibility (CSR) is the instrument to solution this